

1. Pod rządami prawa magdeburskiego – czasy sołtysowsko-wójtowskie i burmistrzowskie (do 1791)

opracowanie redakcyjne

1.1. Czasy sołtysowsko-wójtowskie (do 1312)

Na początku był sołtys...
Tak, historia władz miejskich Krakowa rozpięta jest pomiędzy krakowskim sołtysem pochodzącym z książęcego ustanowienia a dzisiejszym prezydentem miasta Krakowa, wyłanianym bezpośrednio w powszechnych, samorządowych wyborach – pomiędzy XIII a XXI wiekiem. To prawie 800-letnie dzieje gminy miejskiej Kraków, nie miasta, lecz właśnie zorganizowanej gminy. Gminy z jej prawem nadanymi strukturami, władzami i urzędami, gminy z ludźmi piastującymi miejskie godności, w tym najwyższe, dające moc decyzyjną kształtowania rzeczywistości i przyszłości miasta. To długi łańcuch zmieniających się ustrojowo urzędów i długi poczet następujących po sobie postaci przewodzących tej zorganizowanej, miejskiej społeczności.

Aby zaprezentować osoby sprawujące najwyższe miejskie godności, dokonajmy przeglądu tych urzędów i usytuujmy je w ciągu historycznego rozwoju miejskich struktur samorządowych i administracyjnych.

Punktem wyjścia jest zorganizowana gmina miejska, której pierwszy, udokumentowany ślad spotykamy w Krakowie w schyłkowym okresie panowania księcia Leszka Białego. To pierwsza organizacja miejska oparta na przyjętych normach prawnych i zwyczajowych, to jednocześnie początek urzędów miejskich.

Zarówno w czasach przedlokacyjnych, jak i jeszcze przez setki następnych lat miasto było własnością panującego. Jako właściciel zarządzał on miastem poprzez ustanawianego przez siebie zwierzchnika – włodarza. Włodarz ten był w istocie gospodarzem tej części majątku władcy, jakim było miasto, odpowiedzialnym przede wszystkim za to, aby majątek przynosił dochody. W swojej władzy sprawowanej w imieniu panującego włodarz nie miał w obrębie miasta przedlokacyjnego ani partnerów, ani konkurentów w postaci urzędów miejskich. Znany takiego zwierzchnika krakowskiego z okresu przedlokacyjnego, odnotowanego jako Piotr włodarz (*Petrus villicus*) w 1220 roku, za panowania Mieszka Starego.

W czasach lokacji Krakowa, gdy na podstawie prawa magdeburskiego powstają gminy, a w ich ramach pojawiają się starostowie i wójtowie oraz samorządowa reprezentacja miejska, zmienia się